

**Cyfoeth
Naturiol**
Cymru
**Natural
Resources**
Wales

Crynodeb Dalgylch Rheoli Afon Clwyd

Cynnwys

1. Cefndir Crynodeb Dalgylch Rheoli Afon Clwyd	3
2. Dalgylch Rheoli Afon Clwyd	4
3. Statws presennol yr amgylchedd dŵr	7
4. Y prif heriau	9
5. Amcanion a mesurau	11
6. Y cam nesaf?	16
7. Gwarchod Dyfroedd Cymru	16

1. Cefndir Crynodeb Dalgylch Rheoli Afon Clwyd

Mae'r crynodeb dalgylch rheoli hwn yn cefnogi'r ymgynghoriad cyfredol ar y cynlluniau rheoli basn afon wedi'u diweddarau. Ynghyd â gwybodaeth fanwl ar wefan Gwarchod Dyfroedd Cymru, bydd y crynodeb hwn yn helpu i lywio a chefnogi'r broses o ddarparu gwelliannau amgylcheddol lleol.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi mabwysiadu'r dull ecosystem. Golyga hyn fod angen bod yn fwy cydgysylltiedig yn y ffordd y rheolwn yr amgylchedd a'i adnoddau naturiol i ddarparu manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol i gael Cymru fwy iach a mwy hydwyth. Mae'n golygu ystyried a rheoleiddio'r amgylchedd cyfan yn hytrach na delio ag agweddau unigol ar wahân; pwyso a mesur a gosod blaenoriaethau ar gyfer y gofynion cystadleuol niferus ar ein hadnoddau naturiol mewn ffordd fwy integredig. Mae gweithio mewn partneriaeth yn hanfodol i gyflawni ein huchelgais. Trwy gydweithio i reoli'r dalgylch hwn, byddwn yn:

- deall y materion yn y dalgylchoedd a sut maent yn rhyngweithio
- deall sut mae'r materion yn effeithio ar y manteision lleol presennol a'r defnydd o ddŵr yn y dyfodol
- cynnwys pobl, cymunedau, sefydliadau a busnesau lleol wrth wneud penderfyniadau drwy rannu tystiolaeth
- nodi pa faterion y dylid mynd i'r afael â nhw fel blaenoriaeth.

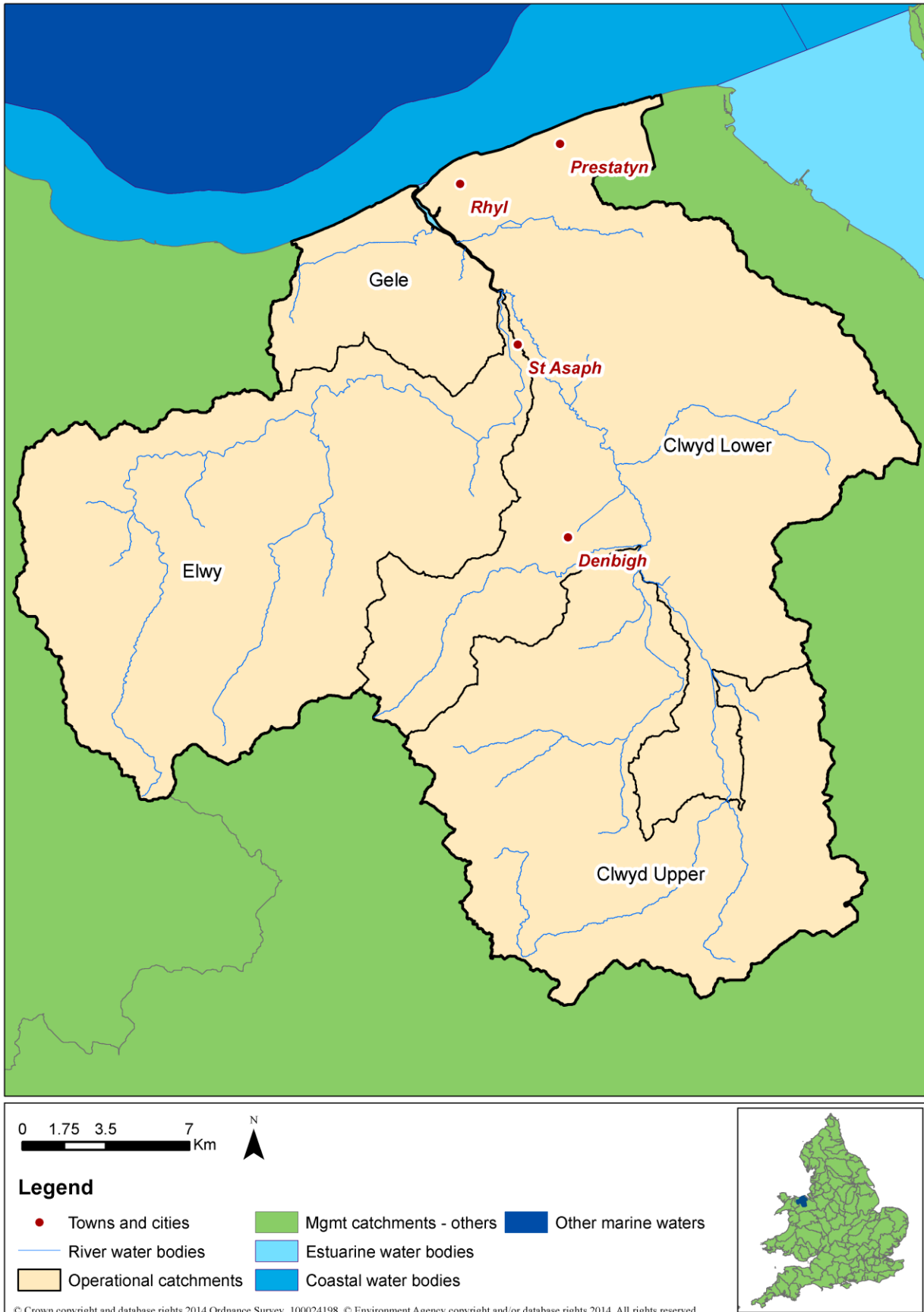
Mae'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr yn darparu fframwaith trosfwaol mawr ar gyfer rheoli basn afon. Mae'r Gyfarwyddeb Llifogydd yn nodi ffordd strategol o ymdrin â chynllunio rheoli perygl llifogydd. Lluniwyd cynllun rheoli perygl llifogydd i'w ymgynghori arno ochr yn ochr â'r cynllun rheoli basn afon ac mae hefyd ar gael ar ein gwefan. Mae'r cynllun rheoli perygl llifogydd yn rhoi manylion sut y bwriadwn reoli perygl llifogydd ar draws dalgylch y basn afon trwy flaenoriaethu'r cymunedau hynny sydd yn y perygl mwyaf o ddioddef llifogydd a thrwy fanylu'r mesurau y bwriadwn eu cymryd i reoli'u perygl.

Bydd y cynllun rheoli perygl llifogydd a'r cynllun rheoli basn afon yn llywio penderfyniadau pwysig, yn cyfarwyddo buddsoddi a gweithredu uniongyrchol, ac yn darparu manteision sylweddol i gymdeithas a'r amgylchedd.

Yn rhan o'r ymgynghoriad gofynnwn am eich mewnbwn ar gyfleoedd â blaenoriaeth a sut y gallwn wneud y dogfennau crynodeb hyn mor ddefnyddiol a pherthnasol i'r dalgylch rheoli â phosibl. Yn nogfennau ymgynghori'r cynllun rheoli basn afon mae nifer o gwestiynau ar gyfer yr ymgynghoriad; bydd y rhain yn rhoi pwynt dechrau defnyddiol i gasglu eich syniadau er mwyn gwella nid yn unig y ddogfen hon ond y dewisiadau partneriaeth i sicrhau ein bod yn cydweithio i ddarparu'r dewisiadau amgylcheddol gorau. Anogwn chi i edrych ar y cynlluniau rheoli basn afon ac ymateb i gwestiynau'r ymgynghoriad sydd ar gael ar ein gwefan.

2. Dalgylch Rheoli Afon Clwyd

Ffigur 1. Map Dalgylch Rheoli Afon Clwyd

Daw blaenddwyr afon Clwyd o goedwig Clocaenog ac mae afon Elwy, llednant fawr, yn codi ychydig i'r gorllewin dros rostir Hiraethog. Amaethyddiaeth a welir yn bennaf yn dalgyllch gwledig afon Clwyd. Mae magu da byw yn nodweddu rhannau uchaf y dalgyllch ynghyd ag ardaloedd o goedwigoedd megis yng Nghlocaenog. Mae ffermydd llaeth a chnydau â'r yn fwy cyffredin ar yr iseldiroedd mwy ffrwythlon. Mae rhan o waelod y dalgyllch yn barth perygl nitradau o ran dŵr wyneb a dŵr daear. Cafodd rhannau gwaelod afon Clwyd eu troi'n gamlas yn ystod y canoloesoedd o Ruddlan i'r môr. Mae llynnoedd naturiol wedi'u haddasu'n darparu cyflenwadau dŵr cyhoeddus, ac ychwanegir at brif afon Clwyd gan ddŵr daear pan fo llifau'n naturiol o isel.

Mae'r poblogaethau mwyaf yn Rhuthun, Dinbych, Llanelwy a'r Rhyl. Mae twristiaeth yn bwysig i'r economi leol. Mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy yn lleoliad poblogaidd i gerddwyr ac mae'n cynnwys llawer o fryngaerau o'r Oes Haearn. Mae gan y gwastatir arfordirol ddyfroedd ymdrochi penodol yr UE yn y Rhyl, Prestatyn a Bae Cinmel. Mae'r dalgyllch hefyd yn bwysig o ran pysgota eogiaid a siwin.

Ym mis Chwefror 2014 cynhaliwyd gweithdy dalgyllch afon Clwyd ym Mhrifysgol Glyndŵr, Llanelwy. Yn ystod y digwyddiad hwn casglwyd buddion y dalgyllch. Roedd y rhain yn cynnwys;

- Twristiaeth a hamdden – traethau ymdrochi, pysgota, parciau gwledig, pwysigrwydd i'r economi leol
- Cynhyrchu bwyd – cnydau a da byw
- Dal carbon ar yr ucheldiroedd
- Cyflenwad dŵr – amaethyddiaeth, cyflenwadau dŵr yfed cyhoeddus a phreifat
- Coedwigaeth – llawer o fuddion e.e. coed, cyflogaeth, rheoli llifogydd, creu cynefinoedd, dal a storio carbon
- Bioamrywiaeth – amrywiaeth o gynefinoedd a rhywogaethau, mae afon Clwyd yn benodol o bwysig ar gyfer siwin
- Gwerth y dirwedd – harddwch gweledol, wedi'i dynodi'n Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn parhau i weithio mewn partneriaeth gydag amrywiaeth o bartneriaid a sectorau mewn ffyrdd arloesol er mwyn i ni gyflawni hyd yn oed rhagor gyda'n gilydd. Cynhwysir blas o rai o'r prosiectau a ddarparwyd yn y dalgyllch rheoli hwn dros y 3 blynedd diwethaf, ynghyd â phrosiectau sydd wrthi'n cael eu datblygu isod:

Tabl 1. Prosiectau partneriaeth yn y dalgylch rheoli

Enw'r Prosiect	Disgrifiad o'r Prosiect	Partneriaid	Ffynonellau cyllid
Afon Glanfyddion Rhuddlan	Caead llanw â hwylusfa i llysywod	Afonydd Cymru	Cronfa Pysgodfeydd Ewrop
Prosiect Cynefin Elwy	Gosod deunydd meddal i gryfhau glan afon a sefydlogi'r lan	Coed Cymru, Cyngor Bwrdeistref Conwy	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, TSO
Adfer cynefinoedd ar afon Corris	Ffensio i wella cynefin afon Corris ger y Gyffylliog	Afonydd Cymru	y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, cronfa TSO
Hwylusfa bysgod Gallen	Adeiladu hwylusfa bysgod dros rwystr dynol	Y tirfeddiannwr, Afonydd Cymru, Ymddiriedolaeth Afonydd Clwyd a Chonwy	Cronfa Pysgodfeydd Ewrop

2.1 Ffeithiau allweddol

Rydym yn defnyddio'r term cyrff dŵr i helpu i ddeall a rheoli'r amgylchedd dŵr. Mae corff dŵr yn afon, llyn, dŵr daear neu ddŵr arfordirol, neu'n rhan o'r rhain. Dengys nifer y cyrff dŵr a'u math yn y dalgylch rheoli yn y tabl isod

Tabl 2. Nifer y cyrff dŵr a'u math.

Nifer y cyrff dŵr	Naturiol	Artiffisial	Wedi'i addasu'n sylweddol	Cyfanswm
Afon*	23	0	7	30
Llyn	0	0	1	1
Arfordirol	0	0	1	1
Aberol	0	0	1	1
Dŵr daear	7	0	0	7
Cyfanswm	30	0	10	40

*Mae cyrff dŵr afon yn cynnwys camlesi a throsglwyddiadau dŵr wyneb

Mae ardaloedd yn y dalgylch lle cydnabyddir bod yr amgylchedd dŵr o bwysigrwydd penodol, gan gynnwys cynefinoedd bywyd gwyllt prin, dyfroedd ymdrochi neu ardaloedd o gwmpas ffynonellau dŵr yfed. Gelwir yr ardaloedd hyn ar y cyd yn ardaloedd gwarchoddedig a nodir eu manylion yn y tabl isod.

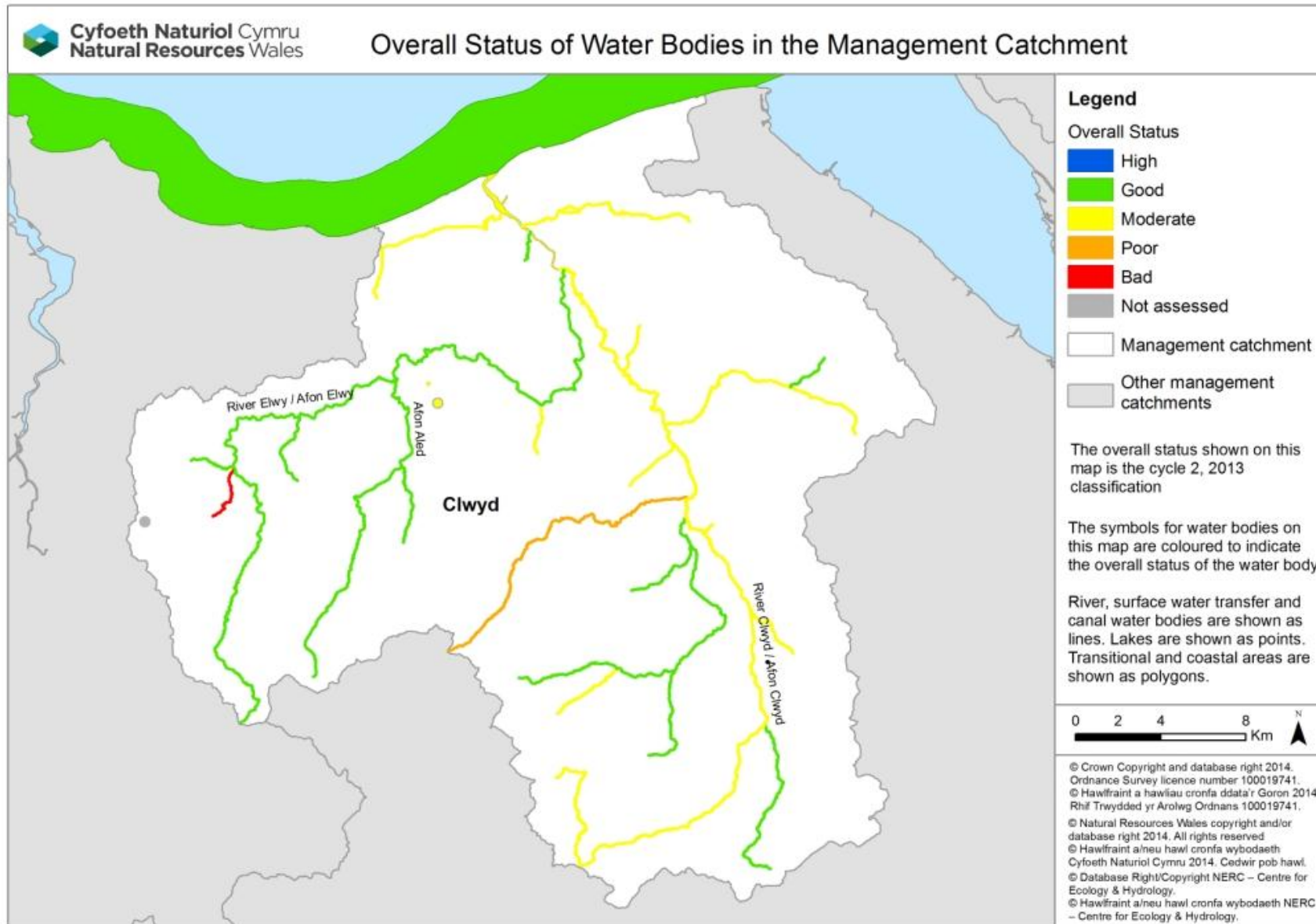
Tabl 3. Nifer yr ardaloedd gwarchoddedig a'u math

Ardal Warchoddedig	Nifer
Dyfroedd Ymdrochi	8
Ardaloedd Gwarchoddedig Dŵr Yfed	9
Natura 2000 a safleoedd Ramsar	13
Parthau Perygl Nitradau	13160ha
Dyfroedd Pysgod Cregyn	2
Cyfarwyddeb Trin Dŵr Gwastraff Trefol – Ardaloedd sensitif	0

3. Statws presennol yr amgylchedd dŵr

Rydym yn asesu cyflwr cyrff dŵr trwy fonitro, sy'n cynhyrchu dosbarthiad blynyddol. Dengys statws presennol pob corff dŵr yn ffigur 2. Noder, er 2009 rydym wedi diweddarau rhai o'r systemau a ddefnyddiwn i ddsbarthu cyrff dŵr, gan gynnwys newidiadau i rai safonau a ffiniau cyrff dŵr.

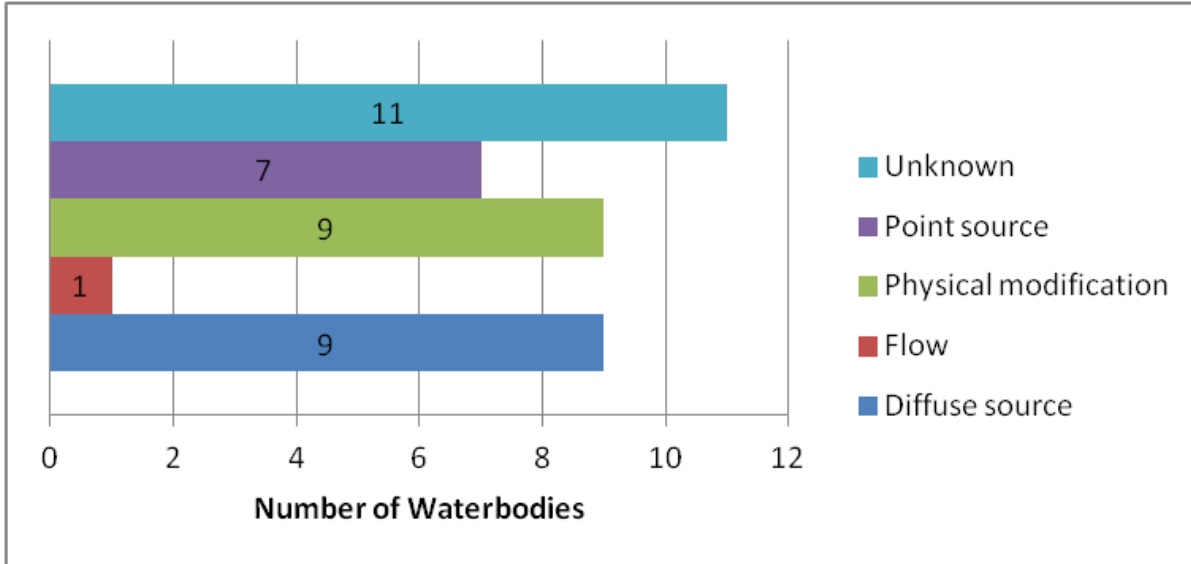
Ffigur 2. Statws presennol Dalgylch Rheoli Afon Clwyd (blociau adeilad newydd, dosbarthiad interim 2013)

4. Y prif heriau

Rydym wedi cynnal rhaglen o ymchwiliadau i wella ein dealltwriaeth o'r achosion ynghylch pam nad yw cyrff dŵr yn cyflawni'r safonau gofynnol. Crynhoir canlyniadau ein canfyddiadau yn Ffigur 3.

Ffigur 3: Rhesymau dros beidio â chyflawni statws da yn Nalgylch Rheoli Afon Clwyd

Yr addasiadau ffisegol yn bennaf yw rhwystrau artiffisial sy'n atal pysgod rhag ymfudo a chyrraedd eu tiroedd silio er enghraifft siafft mwyngloddio ar afon **Glanfyddion**. Mae nifer o rwystrau rhannol eraill y gellid eu gwella. Ffynonellau gwasgaredig yw mewnbynnau gwaddod a ffosffad o reoli tir amaethyddol a gwledig sy'n effeithio ar nifer o afonydd yn nalgylch afon Clwyd gan gynnwys afon Gallen, afon Chwiler, afon Bach a'r brif afon Clwyd. Mae gollyngiadau o weithfeydd trin dŵr gwastraff yn cyfrannu at fethiannau ffosffad yn y brif afon Clwyd ac yn lleol mewn rhai llednentydd. Mae dyfroedd ymdrochi mewn perygl o organebau sydd mewn elifion gwastraff, a ddaw o ddŵr ffo trefol a gwledig yn ogystal â gollyngiadau o weithfeydd trin dŵr gwastraff.

4.1 Adborth ar heriau o weithdai

Mae angen i ni gydweithio i sicrhau y cyflawnir bwriadau cyffredinol y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, ac er mwyn cydweithio'n effeithiol mae angen i ni gytuno ar y materion a'r datrysiadau. Mae'r adran ganlynol yn cynnwys rhai o'r materion a godwyd yn rhan o'r gweithdy; fodd bynnag, nid yw'n rhestr lawn. Ystyrir yr holl sylwadau a gafwyd a blas yn unig o'r sylwadau yw'r canlynol.

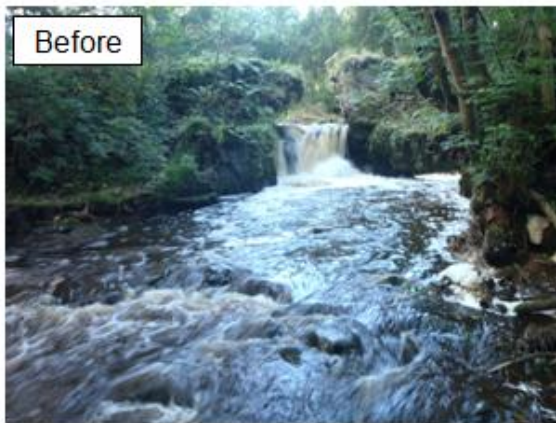
- Mae rheoli tir yr ucheldiroedd a draenio yn effeithio ar lifeiriant ymhellach i lawr y dalgyllch
- Eiddo domestig a busnesau, gwaith carthion a thir yn dioddef llifogydd
- Llygredd gwasgaredig o ardaloedd trefol a'r effaith ar ddyfroedd ymdrochi
- Llygredd gwasgaredig o reoli tir gwledig – maethynnau, gwaddod
- Adar yn ysglyfaethu pysgod, mae hyn yn effeithio'n benodol ar salmonidau ifanc
- Rhywogaethau estron goresgynnol e.e. Jac y Neidiwr, cimwch afon America

Astudiaeth achos – hwylusfa bysgod Gallen

Mae afon Gallen yn llednant i afon Clwyd ac mae'r niferoedd a'r rhywogaethau o bysgod yn llai na'r disgwyl yn y math hon o afon felly nid yw wedi cyflawni statws da. Roedd hen gored yn rhwystro pysgod, gan gynnwys eogiaid, brithyllod a siwin rhag symud i fyny'r afon i'r manau silio. Mae arferion rheoli tir hefyd yn achosi dŵr ffo o draciau ac mae gwaddod o'r caeau'n mynd i mewn i'r afon.

Rhodddwyd gweithfeydd hawddfraint pysgod ar waith gan Afonydd Cymru, ac roedd hyn yn cynnwys lleihau uchder y naid o dros fetr. Rhodddwyd esgynfa a oedd yn cynnwys llawer o byllau yno i godi'r lefelau i lawr yr afon. Mae'r prosiect wedi agor dros 20 cilomedr o lednentydd.

Mae Afonydd Cymru hefyd wedi adfer cynefinoedd yn nalgylch afon Gallen. Cwblhawyd 300 metr o waith ffensio a gwellwyd 75 metr o ddeunydd meddal i gryfhau glan afon, ac mae cynllun cynefinoedd o faint tebyg yn yr arfaeth.

5. Amcanion a mesurau

Mae'r adran hon yn amlinellu'r hyn rydym yn bwriadu'i gyflawni a'r mesurau newydd arfaethedig y mae angen eu rhoi ar waith. Ein nod yw datblygu rhaglen integredig sengl o fesurau erbyn 2021 sy'n bodloni amcanion y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr:

- **Atal dirywiad mewn statws**

Ni chaniateir i statws cyrff dŵr ddirywio o'r statws cyfredol.

- **Cyflawni'r amcanion ar gyfer ardaloedd gwarchoddedig**

Cyflawni'r safonau a nodir gan y gyfarwyddeb berthnasol y cawsant eu dynodi oddi tani. Ar gyfer safleoedd Natura 2000 sy'n ddibynnol ar ddŵr, y nod yw cyflawni amcanion cadwraeth. Mae sicrhau statws da erbyn 2021 yn garreg filltir tuag at yr amcan hwn.

- **Anelu at sicrhau statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear**

Gweithredu mesurau i sicrhau statws cyffredinol da lle maent yn dechnegol ymarferol heb fod yn anghymesur o ddrud.

5.1 Mesurau

Rydym wedi adolygu'r rhesymau dros pam nad yw'r cyrff dŵr yn cyflawni'r amcanion ac rydym wedi nodi mesurau posibl. Rhennir y mesurau yn ddau grŵp. Mae mesurau cenedlaethol yn berthnasol i Gymru gyfan, neu'r Deyrnas Unedig. Yn gyffredinol mae'r rhain yn gosod y dull gweithredu deddfwriaethol, polisi neu strategol. Maent yn cynnwys, er enghraifft, gwaharddiad cenedlaethol ar ddefnyddio cemegyn penodol neu strategaeth genedlaethol ar gyfer blaenoriaethu ac ariannu'r gwaith o adfer mwyngloddiau segur. Mae mesurau lleol yn benodol i'r ardal basn afon neu ran ohoni. Er enghraifft, cael gwared ar blanhigion goresgynnol ar hyd afon ddynodedig neu ymgyrch leol yn targedu camgysylltiadau ar draws ystâd ddiwydiannol. Bydd manteision amrywiol hefyd i lawer o'r camau gweithredu a restrir. Er enghraifft, mae cynlluniau draenio trefol cynaliadwy (SDCau) yn helpu i leihau llygredd trefol, llygredd carthion a newidiadau i lefelau dŵr.

Ceir rhestr o'r holl fesurau cenedlaethol, y rhai newydd a'r rhai presennol, a'r mesurau lleol ar raddfa'r cyrff dŵr ar wefan Gwarchod Dyfroedd Cymru. Os ydych chi'n ymwybodol o unrhyw fesurau eraill neu os hoffech awgrymu rhai newydd, nodwch hynny yn eich ymateb i'r ymgynghoriad. Bydd y cynllun rheoli basn afon yn dod yn ddogfen statudol, felly mae'n bwysig sicrhau bod y mesurau cywir yn cael eu nodi drwy'r ymgynghoriad hwn.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r mesurau lleol ar gyfer rheoli'r dalgylch, gan gynnwys y rheini a nodwyd ar gyfer ardaloedd gwarchoddedig. Mae'r categorïau lefel uchel yn disgrifio'r mathau o weithredoedd sydd eu hangen ac yn fras yr opsiynau sydd ar gael, yn cynnwys mesurau gwirfoddol a rheoleiddiol. Ar raddfa leol efallai na fydd rhai o'r opsiynau sy'n cael eu disgrifio yn cael eu hystyried yn briodol. Ceir goryffwrdd rhwng rhai categorïau.

Tabl 4. Rhestr arfaethedig o fesurau lleol ar gyfer Dalgylch Rheoli Afon Clwyd

Mesur	Disgrifiad	Nifer y cyrff dŵr
Cwblhau'r cylch cyntaf o ymchwiliadau	Yr holl ymchwiliadau parhaus dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr o raglen y cylch cyntaf.	9
Carthu a rheoli silt	Yn cynnwys lleihau siltio yn y tarddiad drwy reoli tir, a gweithredu systemau carthu a gwaredu silt cynaliadwy.	2
Hwyluso symudiadau pysgod a gwella cynefinoedd	Cael gwared ar rwystrau i symudiadau pysgod neu eu haddasu	3

Mesur	Disgrifiad	Nifer y cyrff dŵr
Rheoli rhywogaethau estron goresgynnol	Dileu a/neu reoli rhywogaethau estron goresgynnol yn unol â Chynlluniau Gweithredu cenedlaethol cyfredol ar rywogaethau goresgynnol. Mae'n cynnwys arfer da bioddiogelwch, megis "GWIRIO-GLANHAU-SYCHU" a Mynd at Wraidd y Mater.	3
Adfer dŵr mwyngloddiau a thir wedi'i halogi	Adfer pyllau glo, mwyngloddiau metel a thir wedi'i halogi – yn cynnwys trin dŵr mwyngloddiau goddefol a gweithredol, capio rwbel, symud gwastraff i safleoedd tirlenwi, a dargyfeirio sianeli	2
Lliniaru effeithiau morgludiant, mordwyo a charthu	Asesu a gweithredu opsiynau ar gyfer addasu systemau carthu a lleihau effeithiau addasiadau ffisegol.	1
Ymchwiliad newydd	Mae'n cynnwys ymchwiliadau i'r holl fethiannau, dirywiadau ac ardaloedd gwarchoddedig dŵr yfed newydd	21
Lleihau llygredd o ollyngiadau dŵr gwastraff eraill	Lleihau llygredd o darddleoedd eraill (ac eithrio carthion), boed yn llygredd rheoledig neu anreoledig. Ymchwilio i fesurau atal llygredd sylfaenol a'u gweithredu, gan gynnwys darparu cyngor a chanllawiau cyfredol, megis trin a storio cemegion a gwastraff yn gywir, rheoli elifion masnach a rheoleiddio.	1
Lleihau llygredd o danciau carthion	Targedu camau gweithredu i sicrhau bod tanciau carthion yn cael eu cynnal a'u cadw'n gywir. Lle bo angen, cyhoeddi hysbysiadau gwaith ffurfiol i berchnogion i adleoli neu newid tanciau a ffosydd cerrig.	3
Lleihau llygredd o ollyngiadau carthion	Lleihau llygredd o ollyngiadau parhaus ac ysbeidiol, gan gynnwys prosesau trin ychwanegol mewn gwaith trin carthion (e.e. stripio ffosffad), ymchwilio i rwystrau mewn carthffosydd a mynd i'r afael â nhw, a gweithredu draenio cynaliadwy i leihau faint o ddŵr wyneb sy'n draenio i garthffosydd.	5
Mynediad cynaliadwy a rheoli hamdden	Lleihau effeithiau erydu, aflonyddwch a difrod mynediad i'r tir a'r dŵr, gan gynnwys mynd i'r afael â gyrru anghyfreithlon oddi ar y ffordd.	3
Arferion amaethyddol cynaliadwy	Gweithredu mesurau sylfaenol ac ychwanegol fel rheoli slyri, silwair, olew	21

Mesur	Disgrifiad	Nifer y cyrff dŵr
	tanwydd a chemegion amaethyddol yn gywir; gwahanu dŵr glân a dŵr brwnt; cynllunio gwaith rheoli maethynnau; lleiniau clustogi a ffensio glannau afon; cynydau gorchudd a rheoli pridd. Ar safleoedd N2k gallai fod angen gwneud newidiadau i systemau pori lle bo angen, gan gynnwys rheoli prysgwydd. Cydymffurfio â rheoliadau storio a gwasgaru o fewn Parthau Perygl Nitradau.	
Datblygu morol cynaliadwy	Yn cynnwys datblygiadau ynni ar y môr, megis chwilio am olew a nwy ac ynni llanwol.	1
Rheoli coetiroedd a choedwigaeth yn gynaliadwy	Adfer glannau afon, datgysylltu draenau coedwig, monitro effeithiolrwydd y 5 prif risg sy'n gysylltiedig â choedwigaeth a defnyddio coedwigaeth a choetiroedd i leihau llygredd gwasgaredig.	1
Mynd i'r afael â chamgysylltiadau a llygredd gwasgaredig trefol	Ymchwilio i gamgysylltiadau â draenau dŵr wyneb a'u datrys (mewn eiddo preswyl a masnachol) a gweithredu cynlluniau draenio cynaliadwy (SDCau) i leihau llygredd gwasgaredig.	2
Cyfanswm		78

Mae'r camau gweithredu sydd eisoes ar waith yn y dalgylch hwn yn cynnwys:

- Mynd i'r afael â materion rheoli tir i wella cynefin cyffredinol pysgod, er enghraifft gwella ymfudiad yn afon Clywedog ac afon Gallen
- Mae Cyngor Sir Ddinbych yn nodi materion amgylcheddol a ffyrdd o gynnal a gwella'r amgylchedd yn y tymor byr a'r tymor hir
- Mae tiffeddianwyr a ffermwyr yn sicrhau arfer gorau i leihau effaith gweithgarwch ffermio a choedwigaeth ar afonydd, gan gynnwys cynlluniau ffensio i greu coridorau afonydd, profi pridd a chynlluniau rheoli maethynnau
- Mae gollyngwyr preifat a Dŵr Cymru yn sicrhau y caiff elifiant carthion ei drin yn addas er mwyn lleihau solidau a maethynnau'n mynd i mewn i system yr afon
- Prosiect Living Landscapes afonydd Alun-Chwiler Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru
- Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi gweithio gyda phartneriaid ar afonydd **Glanfyddion**, Bach, Chwiler – is, Ystrad, Dŵr Ial, Hesbin, Corris, Clwyd – i fyny'r afon o Hesbin a Gallen yn rhan o'n ffocws yn ystod y cylch basn afon cyntaf.
- Mae Afonydd Cymru, wrth weithio gyda thirfeddiannwr yn ardal afon Ystrad, wedi gosod croesfan i wartheg, ffensio, gosod gataiau, gosod cyflenwad dŵr a chafnau yfed.
- Mae Afonydd Cymru yn gweithio gyda thirfeddiannwr ar hyd Dŵr Ial i ffensio ar hyd y glannau. Cynhaliwyd digwyddiad Muck to Money ym mis Chwefror 2014 mewn

partneriaeth â Cyswllt Ffermio. Bwriad y digwyddiad oedd gwella dealltwriaeth o'r defnydd o slyri i gymryd lle gwrtaith anorganig a rheoli tir i atal cywasgu a dŵr ffo

- Prosiect cynefin Elwy – Coed Cymru a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, gosod deunydd meddal i gryfhau glan afon, sefydlogi'r glannau, plannu coed.

Astudiaeth achos – rheoli perygl llifogydd naturiol Clwyd

Ers y llifogydd yn Llanelwy yn 2012, mae adolygiad o'r amddiffynfeydd rhag llifogydd presennol yng Nghlwyd ar waith. Mae prosiect Rheoli Perygl Llifogydd Naturiol Clwyd yn ategu hyn. Bydd y prosiect, sy'n cael ei reoli gan Cadwyn Clwyd, Asiantaeth Datblygu Gwledig Clwyd, mewn partneriaeth â Cyfoeth Naturiol Cymru, yn nodi buddion rheoli perygl llifogydd naturiol i systemau ecosystem yn y dalgylch.

Y bwriad yw lliniaru llifogydd yn rhannau isaf y dalgylch. Bydd y gwaith yn edrych ar ddewisiadau cyllid ar gyfer rhoi ar waith rhai o'r cynigion ar raddfa dalgylch. Gallai'r dewisiadau gynnwys plannu coed, cau ffosydd neu newidiadau i arferion ffermio. Dyma gyfle i fynd i'r afael â'r pryderon ynghylch llifogydd a nodwyd yng ngweithdy dalgylch Clwyd ym mis Chwefror 2014.

5.2. Adborth ar flaenoriaethau a datrysiadau o weithdai

Amlygwyd pryderon ynghylch y statws presennol a godwyd yn y gweithdy yn Adran 3, a thrafodwyd hefyd y datrysiadau a'r blaenoriaethau. O'r materion a godwyd ar y diwrnod, nodwyd y canlynol fel y blaenoriaethau:

- **Llygredd gwasgaredig o ardaloedd trefol a'r effaith ar ddyfroedd ymdrochi**
Roedd y datrysiadau arfaethedig yn cynnwys: Rheoli dalgylch trwy ddull parhaus "mynd i'r afael â hyn yn y tarddle" Dŵr Cymru a rhaglen gwella asedau; addysgu a chodi ymwybyddiaeth am gamgysylltiadau preswyl a diwydiannol, defnyddio grwpiau cymunedol i helpu hyn; mynd i'r afael â draenio priffyrdd
- **Llygredd gwasgaredig o reoli tir gwledig – maethynnau, gwaddod**
Roedd y datrysiadau arfaethedig yn cynnwys: Lleihau erydu pridd trwy dargedu plannu (e.e. indrawn) ac addysgu cyrff anllywodraethol/tirfeddianwyr sut y mae dynameg afonydd yn gweithio. Mae angen gwneud rhagor o waith ffensio ar hyd glannau afon (â chytundebau cynnal a chadw) a chreu gwlyptiroedd artiffisial i leihau colledion maethynnau a gwaddod. Addasu'r iaith a'r gweithgarwch i'w wneud yn berthnasol i dirfeddianwyr. Edrych ar sut y gellid defnyddio'r Cynllun Datblygu Gwledig i helpu i ariannu'r gwaith.
- **Mae rheoli ucheldir a draenio yn effeithio ar lifeiriant ymhellach i lawr y dalgylch**
Roedd y datrysiadau arfaethedig yn cynnwys: Targedu rheoli coetiroedd a gweundiroedd yn rhagor ar gyfer dŵr, plannu rhagor o goed, cau ffosydd
- **Eiddo domestig a busnesau, gwaith carthion a thir yn dioddef llifogydd**
Roedd y datrysiadau arfaethedig yn cynnwys: Cadw dŵr yn yr ucheldiroedd (gweler pwynt bwled ar wahân), atal ymdreiddio i ffosydd, rhagor o SDCau, sicrhau y gall dŵr ddraenio oddi ar orlifdir, carthu a/neu glirio gweddillion o afonydd (mae angen cyswllt ac eglurder gwell rhwng CNC a thirfeddianwyr), ystyried ailgyflwyno byrddau draenio lleol, gwella amddiffynfeydd arfordirol.

5.3 Cyfleoedd ar gyfer partneriaethau

Mae sawl cyfle i gael arian allanol, a allai gefnogi prosiectau sy'n cyfrannu tuag at ganlyniadau'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr. Mae gan bob cronfa ei blaenoriaethau, dyraniad cyllidebol a phroses ymgeisio ei hun. Mae'r mathau o arian i'w hystyried yn cynnwys:

- Cronfeydd Ewropeaidd – Mae'r UE yn darparu arian o amrywiaeth eang o raglenni – ewch i wefan Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru i gael rhagor o wybodaeth.
- Arian Loteri – megis Cronfa Dreftadaeth y Loteri, Loteri Cod Post a'r Gronfa Loteri Fawr y mae ganddynt amrywiaeth o raglenni o £5000 hyd at filiynau o bunnoedd.
- Elusennau, ymddiriedolaethau a sefydliadau – mae llawer o'r rhain yn gweithredu ac yn aml mae ganddynt ffocws penodol – un ai yn ddaearyddol neu'n destunol a byddant yn cefnogi elusennau a phrosiectau lleol.
- Busnesau a chyfleoedd am nawdd – gan gynnwys manteisio i'r eithaf ar y gost o brynu bagiau cario yng Nghymru!
- Cyrff cyhoeddus – gallai fod gan awdurdodau lleol, Llywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a CNC gyfleoedd blynyddol am arian neu gystadlaethau untro ar gyfer eu meysydd â blaenoriaeth.
- Cyllido torfol – casglu cefnogaeth o amrywiaeth eang o gyllidwyr a nifer ohonynt, yn aml yn cynnwys unigolion ac fel arfer defnyddio'r rhyngryd i godi ymwybyddiaeth o brosiect penodol y mae arno angen arian.
- Masnachu – yn gynyddol, mae cyllidwyr am gefnogi sefydliadau gan ystyried cynaliadwyedd tymor hwy felly gall datblygu cyfleoedd masnachu fod yn rhywbeth i'w ystyried yn ogystal.

Bydd gan eich Cyngor Gwirfoddol Sirol a Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru wybodaeth ddiweddar am gyfleoedd megis y rhain yn ogystal â'r holl gymorth arall sydd ar gael.

6. Y cam nesaf?

Bwriad y crynodeb hwn yw rhoi cipolwg ar y dalgylch rheoli a dylai eich galluogi i gael mynediad i ragor o fanylion trwy ddefnyddio gwefan Gwarchod Dyfroedd Cymru. Croesawn eich barn ar sut y gallwn wella'r ffordd y gwnawn hyn.

Mae'r crynodeb yn cefnogi'r ymgynghoriad cyfredol ar y cynlluniau rheoli basn afon wedi'u diweddarau. Anogwn chi i edrych ar y cynlluniau rheoli basn afon ac ymateb i gwestiynau'r ymgynghoriad sydd ar gael ar ein gwefan. Os oes gennych unrhyw gwestiynau, anfonwch e-bost i:

ardalbasnafongorllewincymru@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk /
westernwalesrbd@naturalresourceswales.gov.uk

7. Gwarchod Dyfroedd Cymru

Yn ystod cam gweithredu'r cynllun rheoli basn afon cyntaf, gofynnodd llawer o'n partneriaid a'n rhanddeiliaid am fynediad i ddata a gwybodaeth i'w cynorthwyo i helpu i ddarparu gwelliannau amgylcheddol lleol. Roedd yn amlwg yn gynnar ei bod yn anodd llywio'r cynllun cyntaf a chael mynediad iddo yn lleol. O ganlyniad, gyda chymorth a mewnbwn paneli cyswllt dalgylch y basn afon, datblygwyd offer ar y we. Enw'r offer hwn yw Gwarchod Dyfroedd Cymru. Mae'n offer ar y we sy'n ofodol ac yn rhyngweithiol sy'n darparu gwybodaeth gefnogol a haenau o ddata a all gynorthwyo partneriaid.

Rydym yn parhau i ddatblygu'r offer hwn ac rydym yn ei ystyried yn gyswllt hanfodol rhwng y cynllun rheoli basn afon mwy strategol a darpariaeth leol. Dylai alluogi'r defnyddiwr i gael mynediad i wybodaeth am:

- ddata ddosbarthiad ar raddfa'r corff dŵr
- rhesymau dros beidio â chyflawni statws da
- amcanion
- mesurau/gweithredoedd, gan gynnwys gwybodaeth am ardaloedd gwarchodedig
- prosiectau partneriaeth

Mae modd adalw data mewn nifer o fformatau (taenlenni a chrynodebau). Mae canllaw i ddefnyddwyr yn ogystal â chwestiynau cyffredin wedi'u cynnwys â'r offer ac mae modd cael mynediad iddynt trwy ddolen ar yr hafan.

Ffigur 4. Sgrin lun agoriadol ar gyfer Gwarchod Dyfroedd Cymru

Water Watch Wales Map Gallery

The Natural Resources Wales Water Watch Map Gallery is a collection of web maps related to the [Water Framework Directive](#) in Wales. Find out more about the Water Framework Directive by viewing the gallery below. Content of the website will be developed and added to over time. Use the send feedback button on the right of this page to email us with comments and suggestions.

RBMP Consultation Map
A map providing information for the River Basin Management Plan Consultation for Cycle 2 of WFD.
[View map >](#)

WFD Comparison Map
This map shows Water Framework Directive river waterbody catchments in Wales, with overlap into neighbouring regions of England, symbolised according to the baseline classification in 2009 and the latest assessment classification.
[View map >](#)

WFD Projects Map
WFD projects added by partners and co-deliverers. **Add project.**
[View map >](#)

WFD Rivers and water-bodies in Wales
Cycle 1 WFD Rivers and other water-bodies in Wales with classifications, reasons for failure and summary reports
[View map >](#)

**Cyfoeth
Naturiol**
Cymru
**Natural
Resources**
Wales

Cyhoeddwyd gan:
Cyfoeth Naturiol Cymru
Tŷ Cambria
29 Heol Casnewydd
Caerdydd
CF24 0TP

0300 065 3000 (Llun-Gwe, 8am – 6pm)

ymholiadau@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk
www.cyfoethnaturiolcymru.gov.uk

(h) Cyfoeth Naturiol Cymru

Cedwir pob hawl Gellir atgynhyrchu'r ddogfen hon gyda chaniatâd
Cyfoeth Naturiol Cymru